

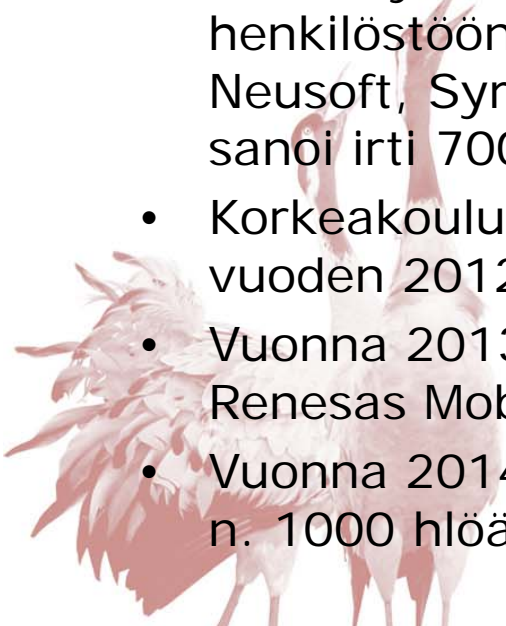

Oulun äkillisen rakennemuutoksen toimenpiteiden loppuraportti vuosina 2012-2015

Mikko Viitanen

Mitä tapahtui

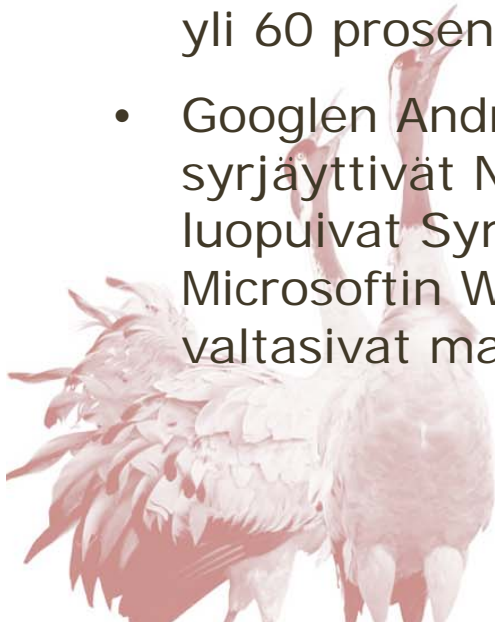
- Oulun seudulla vähennettiin vuosina 2009-2014 noin 3500 henkilöä Nokia Oyj:ltä ja ICT-alalta. Aluksi vähennykset koskivat eniten verkko Nokian alihankintayritysten tuotantohenkilöstöä.
- Yritysjärjestelyissä Nokialta siirtyi vuonna 2010 400 langattomien modeemien kehityksen henkilöä Renesas Mobilelle. Nokian 400 Symbian-kehittäjää siirtyi vuonna 2011 Accenturelle.
- Vähennysten painopiste siirtyi tutkimus- ja tuotekehitys-henkilöstöön. Nokian isoimmat alihankkijat, kuten Digia, Ixonos, Neusoft, Symbio, vähensivät henkilöstöä alkuvuonna 2012. Nokia sanoi irti 700 henkilöä syksyllä 2012 ja Accenture 135 henkilöä.
- Korkeakoulutettujen ICT -alan asiantuntijoiden työttömyys hyppäsi vuoden 2012 kesällä.
- Vuonna 2013 Nokian matkapuhelintoiminto myytiin Microsoftille ja Renesas Mobile myytiin Broadcomille.
- Vuonna 2014 Microsoft ja Broadcom lopettivat Oulun yksiköt jolloin n. 1000 hlöä jäi ilman töitä.

Mistä rakennemuutos johtui

- ICT -toimialan kasvuvauhti hiipui, tuotantoa siirtyi halvempiin maihin sekä lähelle isoja markkinoita jo 2000-luvun alkupuolelta lähtien. Verkkolaitteiden markkinoiden kasvu hidastui.
- Nokia menetti matkapuhelinmarkkinoiden johtavan aseman väärin strategiavalintojen seurauksena.
- Oulun ICT-alan henkilöstöstä Nokian ja sen alihankkijoiden osuus oli yli 60 prosenttia. Nokian muuttuneella tilanteella oli iso vaikutus.
- Googlen Android ja Applen IOS käyttöjärjestelmät kosketusnäytöissä syrjäyttivät Nokian Symbian järjestelmän. Muut valmistajat luopuivat Symbian yhteistyöstä. Nokia ryhtyi yhteistyöhön Microsoftin Windows järjestelmän kanssa. Samsung ja Apple valtasivat markkinat.

Millä tavoin tilanteeseen oli varauduttu

- Loppuvuodesta 2009 perustettiin Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskuksen vetämä "Terva-ryhmä", joka koordinoi ICT-alan rakennemuutoksen tukitoimia ja sovitti yhteisen toimenpiteitä.
- Alueelle saatiin TEM:n "Uudet urat" -teeman alla lisärahoitusta, jolloin pystyttiin suunnittelemaan konkreettisia hankkeita (Terva 1.0, Taitajien Talo jne.) ja käynnistämään Oulun Yritystakomon toiminta.
- BusinessOulun sekä Nokia Oyj:n rahoituksella luotiin hyvä Startup-ekosysteemi: Oulun yritystakomo kasvualustaksi StartUp-yrityksille kohderyhmänä ICT yrityksistä vapautuneet kokeneet osaajat.
- Työvoimapolitiittisina koulutuksina yritysten kanssa järjestettiin täsmäkoulutuksia Qt/linux, LT, jne ohjelmistojen hallintaan.
- Alkuvaiheessa Nokia tarjosi lähtijöille pitkiä (jopa 18 kk) paketteja.
- Elinkeinopolitiikan tehostamiseksi perustettiin 2011 alusta Oulun kaupungin elinkeinoliikelaitos BusinessOulu. Se yhdisti hajallaan toimivat kunnalliset yrityskehitysyhtiöt ja elinkeinotoimijat

Mihin toimenpiteisiin on ryhdytty:

- Paikalliset viranomaiset: Oulu hakeutui vuonna 2012 viralliseksi rakennemuutosalueeksi.
- Äkillisen rakennemuutoksen toimien rahoitus saatiin ÄRM –statuksen myötä työ- ja elinkeinoministeriöstä. Rahoitus kanavoitiin alueelle Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen, TE-toimiston ja maakunnan liiton kautta. Rahoitusta myönnettiin alueen kehittäjäorganisaatioiden ja yritysten hankkeisiin sekä alalta irtisanottujen kouluttamiseen ja työllistämiseen. Tukitoimia suunniteltiin yhdessä alueen keskeisten toimijoiden kanssa
- Euroopan Globalisaatiorahaston –rahoituksen haku toteutettiin yhdessä TEMin kanssa
- Yritykset:
  - Nokia tarjosi vuoden irtisanoutumispaketteja. Accenturella oli käytössä paketit.
  - Nokia tuki irtisanottujen yritystoimintaa, opiskelua tai työnhakua Bridge-ohjelmalla. Ohjelman kautta perustetut uudet yritykset saivat tukea jopa 25 000 euroa jokaista osakasta kohden.

Miten toiminta organisoitiin?

- Terva-ryhmän työskentely jatkui Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskuksen johdolla. Ryhmässä oli Elyn lisäksi edustajina Pohjois-Pohjanmaan TE-toimiston johtaja, maakuntajohtaja ja kehitysjohtaja Pohjois-Pohjanmaan liitosta, Oulun kaupunginjohtaja, BusinessOulun johtaja, Oulun yliopiston ja Oulun Ammattikorkeakoulun rehtorit, Oulun kauppakamarin johtaja, Finnveran, Teknopolis Oyj:n ja Oulun Yritystakomon edustaja.
- Terva-ryhmän toiminnassa mukana olleet organisaatiot toteuttivat runsaasti erilaisia kehittämistoimia ja hankkeita ÄRM-rahoituksella. BusinessOulu oli merkittävä hakija ja käyttäjä. Koulutusorganisaatiot, kuten Oulun yliopisto ja Oulun ammattikorkeakoulu toteuttivat useita hankkeita.
- Toimijoiden yhteistyönä luotiin irtisanottujen avuksi uusia työ- ja koulutusuria tai yrittäjyyttä tukevia verkkopalveluja, Oulun Ruori – verkkopalvelu ja Oulun yliopiston julkaisema www.tulevaisuuteen.fi –verkkopalvelu.

Miten toimepiteiden vastuu jaettiin?

- Yksilötason muutosturva-, työnvälitys-, koulutuspalveluissa vastuutahona toimi TE-toimisto ja Ely yhteistyössä yrityksen ja henkilöstön edustajien kanssa. Palvelut rahoitettiin ELY-keskuksen ja TE-toimiston määrärahoista työvoimapolitiittisiin koulutuksiin ja muihin tukitoimiin sekä ELY-keskuksen myöntämistä ESR -hankkeista ja erillisestä EGR-rahoituksesta.
- Yritystason toimenpiteet koostuivat erilaisista yritystuista, hautomo- ja kiihdyttämötoiminnasta, henkilöstön koulutuksesta, uusien yritysten houkuttelusta alueelle. Rahoitusvastuu oli ELY-keskuksella PK-yritystuissa yritysten investointi- ja kehittämishankkeisiin, TE-toimistolla starttirahassa, Pohjois-Pohjanmaan liitolla EAKR hankerahoituksessa. Toteutusvastuu oli yrityksillä, BusinessOululla, Oulun kaupungilla ja koulutusorganisaatioilla.
- Toimintaympäristön kehittämisessä ja uusien kasvualojen tunnistamisessa ja edistämässä vastuutaho oli Pohjois-Pohjanmaan liitto. Rahoituskanavana oli liiton myöntämät EAKR -hanketuet yritystoiminnan edistämiseen ja kehittämiseen. Toteuttajina toimivat BusinessOulu, Oulun yliopisto, Oulun Ammattikorkeakoulu, muut koulutus- ja kehittämisorganisaatiot.

Laadittiinko alueella kasvusuunnitelma?

- Laadittiin äkillisen rakennemuutoksen kokonaissuunnitelma. Se sisälsi lyhyen ja pitkän aikavälin toimenpiteitä: työpaikkoja olemassaoleviin yrityksiin mm. koulutuksen avulla, Invest in aktiviteetit, startup ekosysteemi, ICT osaamisen soveltaminen muilla toimialoilla, langattoman teknologian osaamisen kehittäminen.
- Northern StartUp –fund rahaston pääomittaminen (2014)
- Oulu Health: Onion-hanke eli terveydenhuollon järjestelmien avoimet arkkitehtuurit.
- Kaato-ohjelma: Invest In-toimintamalli, jolla yrityksistä vapautuneet kansainvälisen liiketoiminnan osaajat sitoutuvat tunnistamaan ja työstämään potentiaalisia ICT- alan ja muiden alojen yrityksiä sijoittamaan tuotekehitysyksikkönsä Suomeen.
- RadioCity2020: Oulun radioteknologiaosaamisen nostaminen yhdeksi pääteemaksi.
- 3D-City: 3D-internetin kehitys
- Tuotannollisen toiminnan uusiutuminen/uusi aalto 2020: Tuotantoa Aasiasta Ouluun
- Sote-alueen ICT ja kansallisen soten ICT-standardointiyksikkö

Mitkä ovat olleet parhaat onnistumiset tähän mennessä?

- Rakennemuutokseen varauduttiin ennakolta ja toimet olivat jo käynnissä ennen irtisanomistilannetta. Lähdettiin nopeasti liikkeelle, paikallinen Terva – ryhmä kokosi keskeiset tahot yhteen.
- Ely -keskuksen koordinoi onnistuneesti toimenpiteitä, rahoituksen hakua ja välittämistä muille toimijoille. Työvoimakoulutuksia käynnistettiin nopeasti.
- Euroopan Globalisaatiorahaston EGR hankkeen haku käynnistettiin yhdessä muiden rakennemuutos Elyjen ja TEM:n kanssa.
- TEM oli aktiivinen toimenpiteiden edistämisessä ja tilanteen arvioinnissa, ministeritaso suoritti useita tutustumiskäyntejä alueelle.
- Yhteistyö TEM:öön toimi erittäin hyvin, muiden rakennemuutos-kaupunkien kokemuksia hyödynnettiin tehokkaasti.
- TE-toimiston muutosturva tuotti hyvät tulokset nopeassa toiminnassa ja henkilöstön koulutus- ja yrittäjyysvaihtoehtojen tiedottamisessa ja toteutuksessa. EGR-hankkeen osana Oulun Aikuiskoulutuskeskuksen toteuttamassa TE-toimiston Sillanrakentaja-hankkeessa kehitetään yritysysteistyötä sekä selvitetään yritysten palvelutarpeita ja piilotyöpaikkoja. Lisäksi TE-toimiston viiden asiantuntijan iskujoukko toteuttaa tehostetusti yrityskäyntejä.

Mitkä ovat olleet parhaat onnistumiset tähän mennessä?

- Irtisanottuja rekrytoitui nopeasti alueen yrityksiin Duunaamosta, Matchmaking-tapahtumista ja yritys- ja yritysryhmäkoulutuksista.
- Rekrytointitilaisuuksiin osallistuneiden osaavien henkilöiden suuri määrä houkutteli Nordic Semiconductors Oy:n perustamaan yksikön Ouluun, samoin Elektrobitin autoteollisuuden elektroniikan kehittämissyksikön.
- Yritysten onnistumiset: Yritykset avasivat toimitilansa muutosturvalle, tukivat uusien yritysten perustamisen, selvittivät henkilöstön koulutustarpeita ja toiveita.
- Pohjois-Pohjanmaan liiton EAKR-hankerahoitus tuki onnistuneesti uusien yritysten perustamista uusille kasvualoille, ICT-alan monipuolistumista, yritysten kansainvälistymistä ja kansainvälisten yritysten sijoittumista Ouluun. Kaato-hanke tärkeässä asemassa, kun onnistuttiin saamaan uusia kansainvälisiä yrityksiä alueelle. Kaato-ohjelma saatiin kansallisesti toimimaan Suomen tietoteollisuuden tuki Ry toimesta ja v. 2015 alusta toiminta siirtyi Invest In Finlandille.

Mitkä ovat olleet parhaat onnistumiset tähän mennessä?

- Oulun kaupungin elinkeinopolitiikka tehostui BusinessOulun perustamisen myötä. Kaupunki panosti BusinessOulun kautta merkittävästi projektien omarahoitusosuuteen.
- Uusia osaamisintensiivisiä yrityksiä syntyi paljon startup yritysten kasvua tukevien palvelujen, Oulun Yritystakomo, BusinessKitchen, Kiihdyttämöpalvelut, Norhern Startup Fund ja muita rahastoja tuella.
- Uusia merkittäviä kehittämisavauksia hyvinvointiteknologian ja langattoman teknologian alueella: Hilla ohjelma käynnistyi v. 2015
- Täsmäkoulutuksia jatkettu edelleen ICT-toimialalla yritysten rekryprosessin kiihdyttämiseksi.
- Irtisanotut henkilöt ovat olleet erittäin aktiivisia ja käyttäneet omia kontakteja uusien yritysten houkuttelemiseksi seudulle. Oma portaali globaaliin työnhakuun rakennettiin.
- Hankkeiden ja rekrytointien avulla koulutusorganisaatiot ovat kehittäneet toimintaansa.

Millä tavalla toimitte nyt toisin

- Toimijoiden yhteistyön tulisi olla vieläkin tiiviimpää. Jonkinlainen valmistelun ja toteutuksen pienempi työvaliokunta on tarpeen.
- Otettiin rakennemuutoksen välillisiä kohderyhmiä riittävästi huomioon. Tukipalveluiden henkilöstön työllistäminen ja koulutustarpeet poikkeavat ICT-asiantuntijoiden tilanteesta.
- Asiantuntijoiden työttömyyden pitkittymisen syihin ei osattu varautua riittävästi. Pitkät irtisanomispaketit voivat aiheuttaa osaamisen vanhenemista, jos ei kannusteta nopeasti hakeutumaan uusiin työtehtäviin tai koulutukseen.
- Suomen taantumien pitkittyminen on hidastanut ja vaikeuttanut irtisanottujen työllistymistä ja siten heikentänyt työllistämisen ja koulutustoimien tehokkuutta.

Millä tavalla toimitte nyt toisin

- Monipuolinen kirjo kehittämishohjelmia ja yksittäisiä yrityksiä koskevat toimia on tarpeellista. Erilaiset aktiviteetit toimivat samaan suuntaan yhdessä ja yksittäisten toimien merkitystä ei voi erottaa kokonaisuudesta.
- Tulisi keskittää vielä enemmän voimia lupaavien skaalautuvien tuotetalojen kyvykkyyteen vahvistua ja päästä globaaleille markkinoille.
- ÄRM-status tuonut negatiivista mainetta ja vähentää investoijien kiinnostusta alueelle (esim. kiinteistöliiketoiminta).
- Tulevaisuuteen suuntautunutta ja ratkaisuja hakevaa viestintää olisi tarvittu enemmän kielteisen yleisilmapiirin voittamiseksi.
- Viestintäsuunnitelman merkitystä olisi pitänyt korostaa. Viestintä jäi liikaa viranomaisviestinnäksi. Syntyi väärinkäsityksiä ja yritysten virheellisiä odotuksia ärm –tukitoimista.

Millä tavalla toimitte nyt toisin

- Kehittämistarvetta on sekä ennakkoinnin että valmiussuunnittelun prosessissa kaikilla tasoilla.
- ÄRM-toiminnan seuranta ja arviointi on epäsystemaattista ja satunnaista, tiedonkeruu työlästä ja epävarmaa tilastojen puutteellisuudesta johtuen.
- Yritystukirahoituksen käsittelyn viiveet järjestelmien vaihtumisesta johtuen olivat ongelma vuonna 2014.
- Muutamia uusia avauksia estää TEM:in De minimis tulkinta (toimintaympäristötuella ei saa käynnistää yrityksiä hyödyttävää toimintaa)

Pidemmän ajan vaikutukset

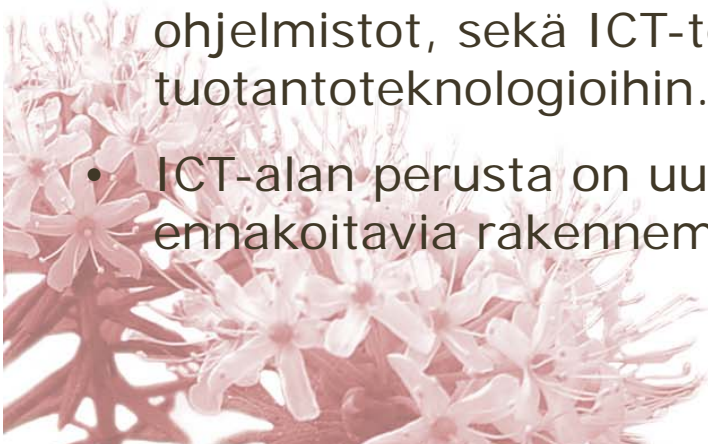
- Aktiviteetit jatkuvat, uusien yritysten perustamisen aktivointi Protomo konseptilla, Oulun yritystakomo Oy:n toiminnan ÄRM rahoitus 2015-16
- Alkavien yritysten kasvun tukeminen (rahastojen pääomittaminen)
- OAMK:n lab konseptin mukaiset koulutukset laajennetaan pelialalta muille osaamisaloille
- Invest in toiminta, Kaato toiminta jatkuu IIF:n vastuulla kansallisesti
- Investointien houkuttelu mm. konesali-investoinnit osana kansallista IIFn myyntiä
- Hilla ohjelma käynnistyy Yliopiston, VTT:n ja OAMKn ja yritysten toimesta

Pidemmän ajan vaikutukset

- ICT-alan henkilöstömäärä kääntyi kasvuun vuonna 2015. Ala on monipuolistunut, osaamisintensiivisiä yrityksiä on syntynyt paljon, uusia kansainvälisiä yrityksiä on tullut Ouluun, vanhat ICT-yritykset ovat lisänneet henkilöstöä, Nokia eniten.
- Matkapuhelinverkkojen, langattoman tiedonsiirron ja radioteknologian tuote- ja laitekehitys sekä langattomien tuotteiden (Internet of Things) ja palvelujen kehitys kaikille toimialoille ovat painoaloja.
- Alueella keskitytään vahvasti myös LifeScience/ Connected Health -ratkaisuihin, 3D Internetiin, painettavaan älyyn, tietoturvaan, auto ohjelmistot, sekä ICT-tekniikan viemiseen muille toimialoille ja tuotantoteknologioihin.
- ICT-alan perusta on uudistunut joustavammaksi kestävämmän ennakoitavia rakennemuutoksia.

Pidemmän ajan vaikutukset

- Ärm-alueeksi nimeämisellä oli keskeinen merkitys. Se toi merkittävästi lisää resursseja eri tahoille, yhdisti eri tahojen toimet kääntämään ICT-alan rakennemuutoksen ICT-alan uudistumiseksi.
- ÄRM-toiminnassa opittiin toimimaan kokonaisvaltaisesti hyödyntäen myös EU:n erillisiä rahoitusvälineitä.
- Toimijat kehittivät innovatiivisia ratkaisuja esim. Kaato-hanke ja hautomo-kiihdyttämö toiminnot, jotka jäävät pysyviksi toimintamuodoiksi.
- Alkavien yritysten kasvun tukeminen rahastojen pääomituksella vauhdittaa osaamisintensiivisten yritysten kasvua.
- Rakennemuutosten ennakointi on kehittynyt. Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnittelussa analysoidaan varautumisen kannalta keskeiset toimialat ja määritellään varautumistoimenpiteitä yhdessä seutukuntien kanssa.

